

“Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel”

1. De hemel is geen plaats, zo werd mij van jongs af aan geleerd. De Russische kosmonaut Jouri Gagarin had op 12 april 1961 als eerste mens een baan om de aarde gemaakt en zou gezegd hebben – later werd duidelijk dat het niet klopte, maar in de mythologie van de jaren zestig leefde zijn uitspraak sterk – Jouri Gagarin zou gezegd hebben dat hij bij zijn reis naar de hemel God nergens was tegengekomen. Dat was dom, zo werd mij verteld, want de hemel was helemaal geen plaats ‘daarboven’.

De laatste tijd vraag ik mij echter af of wij wel kunnen zonder de voorstelling dat de hemel toch een plaats is, dan misschien niet ‘daarboven’, maar wel ergens. Een bewaarplaats vooral. Als Paulus in de brief aan de Filippenzen schrijft dat degenen die in Jezus de Gezalfde geloven hun vaderland in de hemel hebben, en dat zij vandaar hun redding verwachten (Fil. 3, 20), dan is de hemel een plaats waar andere wetten bewaard worden dan die van kracht zijn in de wereld. Als de schrijver van de eerste Petrusbrief zegt dat Jezus na zijn leven, lijden, dood en opstanding in de hemel verblijft en dat het nieuwe leven dat hij daar in verbondenheid met God leidt “een onvergankelijke, onbederfelijke en onaantastbare erfenis” is die in de hemel bewaard wordt voor wie in zijn spoor gaan (1 Petr. 1, 4), dan is de hemel een bewaarplaats van wat wij gewoonlijk pijnlijk ontberen. Een schoot waaruit wat komen zal en al aan het komen is, geboren wordt: misschien is dat wel het beste beeld voor datgene waar de hemel in het Nieuwe Testament voor staat.

Als de leerlingen aan Jezus vragen hen te leren bidden, dan zegt hij ze onder andere voor: dat Gods wil op aarde zal geschieden zoals deze in de hemel geschiedt. Op aarde, de plaats waar wij leven, moet God op evenzeer regeren als dat in de hemel het geval is; als dat gebeurt zijn we echt gered. Opvallend, we worden door Jezus niet uitgenodigd ons wensenlijstje op tafel te leggen, we worden uitgenodigd God te vragen zijn wil te laten gelden. Het gaat blijkbaar niet om wat wij *denken* of *geloven* dat goed voor ons is het gaat om wat goed voor ons *is*, en dat is naar bijbelse overtuiging Gods wil. We hoeven van de God van Jezus niet wat we van allerhande raadgevers voortdurend moeten: weten wat we willen, zelf ons leven in handen nemen, doelen stellen en eraan werken die te realiseren. We moeten ons toevertrouwen aan een wil die niet de onze is, maar die beter weet wat goed voor ons is dan wij dat zelf weten.

Het lijkt onacceptabel, maar het is, denk ik, precies wat we van een geliefden willen. Daarom vieren we liefdesrelaties in de kerk, daarom noemt de rooms-katholieke kerk het huwelijk een sacrament: omdat je van een geliefde net als van God niet hoopt dat zij of hij doet wat jij wil, maar dat zij of hij door wat hij of zij doet, of denkt of gelooft, jou brengt waar ik op eigen kracht nooit had kunnen komen en waarvan ik op eigen houtje ook nooit bedacht had dat ik er *willen* komen. Maar als je er bent, blijkt het precies te zijn wat je verlangen boven verwachting vervult. Dat mijn wil altijd zou geschieden, het lijkt mij de hel en niet de hemel. De hemel is de plaats waar een wil is die gericht is op mijn geluk, een wil die zich uiteindelijk doorzet.

2. Jezus leert zijn leerlingen te bidden dat God Naam geheiligd wordt, dat Gods rijk komt, dat Gods wil geschiede op aarde zoals hij ook in de hemel geschiedt. Het zijn drie verschillende manieren om te zeggen dat God en de aarde in een rechte verhouding tot elkaar moeten staan, dat de aarde zo moet zijn dat zij Gods goedheid weerspiegelt, Gods grootheid herkent, hoopt dat Gods wil zich doorzet. Er wordt het verlangen uitgesproken dat Gods goedheid inderdaad de aarde vult, zijn macht zichtbaar wordt, zijn wil regeert. De God waar Jezus het over heeft, die is pas echt God als zijn goddelijkheid aan het licht komt en de wereld en wij mensen komen pas aan onze bestemming als wij ons op deze God richten, zijn wil tot maatstaf nemen voor ons leven. Anders gezegd, wat God is en wat wij zijn is onlosmakelijk met elkaar verbonden: wij zijn op God gericht, omdat God vanaf alle eeuwigheid op ons gericht is.

Er zijn gelovigen – en vaak niet de minsten – die menen dat tegenwoordig teveel nadruk wordt gelegd op het tweede gebod, de liefde tot de naaste, en er te weinig oog zou zijn voor het feit dat de liefde tot God het eerste en voornaamste gebod is. Maar ik kan het evangelie niet anders lezen dan dat de opdracht van God te houden en de opdracht van andere mensen te houden uiteindelijk één en hetzelfde gebod is. God doet zich kennen waar mensen goed leven en op goed leven gericht zijn en het

menselijk leven is gericht op God als doel: de volheid van waarheid en goedheid, de bron van alles wat waarachtig waar en goed verdient te worden genoemd. De eenheid van het dubbelgebod zoals dat in God zelf verankerd is: dat is wat mij betreft het diepste mysterie van de christelijke traditie. Er gaat een troostende en blijde boodschap van uit, maar het blijft een weerbarstig idee. Jezus leert ons, de bijbelse geschriften leren ons dat wij ons niet van de wereld af hoeven keren, dat we ons niet van ons eigen dagelijks leven af hoeven te keren – we worden aangespoord om van anderen te houden zoals we van onszelf houden, om door van anderen te houden van onszelf te houden, we worden niet vermaand onszelf te minachten – we hoeven ons niet van de wereld en het leven af te keren om God als onze diepste grond en hoogste doel te vinden, God laat zich vinden in en bij en direct verbonden met ons leven. Het is eigen aan God zich te verbinden met ons geploeter overeind te blijven en anderen te helpen overeind te blijven, met ons verlangen naar goedheid en vervulling, met onze hoop op gemeenschap en verbondenheid. Ook als deze hoop in eerste instantie tot de ondergang voert. Met zijn dood voor ogen bad Jezus zelf dat hij van deze dood bevrijd zou worden, maar zegt dan uiteindelijk tegen zijn God: ‘Maar niet zoals ik wil, maar zoals U wilt’. Niet dat God Jezus dood wilde, maar in en door Jezus wordt duidelijk dat God bij mensen is en blijft, tot en met het sterven en de dood. De wil van de God, die een God van levenden is en niet van doden, geldt en zal geschieden tot in het sterven en de dood.

3. ‘Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel’. De eerste christenen konden dit gebed in de mond nemen, omdat zij geloofden dat het doorzetten van Gods wil niet alleen een hoopvolle mogelijkheid was, God niet alleen een vermoeden van een waarheid die diep in ons is ingeschapen, de hemel niet alleen een heimwee en een verlangen. Zij geloofden dat Gods wil ook werkelijk begonnen was zich door te zetten, dat de geschiedenis een beslissende wending genomen had sinds Jezus uit de doden was opgestaan en Gods wil al begonnen was te geschieden. In zekere zin konden zij het gebed overnemen dat Jezus hen leerde, omdat ze geloofden al verhoord te zijn. Bijbelwetenschappers spreken van het apocalyptisch wereldbeeld dat het meest duidelijk aan het licht treedt in de Openbaring van Johannes, maar dat het hele Nieuwe Testament doortrekt. Verborgens voor het gewone oog, in de hemel, is al waar wat wij hopen en wat ons leven zijn zin geeft en de betekenis ervan zal herstellen. De God van het heil heeft de leiding van de wereld al overgenomen, al lijkt de wereld nog altijd een chaos. De God van het leven heeft de weg tot de dood die ons mensenlot is al omgewend tot een weg naar het volle en overvloedige leven. De God van bevrijding heeft de machten die onze geschiedenis lijken te bepalen en die haar zo bedreigend maken, al overwonnen. ‘Ik’, zegt Hij, ‘ik zal hen recht doen.’ Het is alleen nog wachten op het moment dat deze revolutie, die in de hemel al plaatsgevonden heeft, ook op aarde, ook in ons leven voluit zichtbaar wordt.

Voor veel mensen – en Bernard Huijbers, ter gedachtenis aan wiens sterven vijf jaar geleden wij vandaag extra veel van zijn liederen zingen, Bernard Huijbers hoorde daar de latere periode van zijn leven bij – voor veel mensen is het onmogelijk geworden om God te zien als een persoon. Want een persoon, dat is iemand met een stemmingen en luimen, een eigen identiteit en een eigen ego, en wie God zo ziet, die gelooft niet in de schepper, behoeder en voltooiër van hemel en aarde, die gelooft in een despoot die naar willekeur sommigen kiest en anderen verwerpt. Het is ook wel mooi, vind ik, dat met name in het evangelie volgens Matteüs ‘hemel’ zo vaak wordt gebruikt als aanduiding voor God. Het maakt duidelijk dat God niet een allereerst persoon is met een karakter en een eigen wil, maar eerder omgekeerd. God is een wil ten goede, een liefde en een compassie, een betrokkenheid die in hun aard persoonlijk zijn. Liefde, compassie, betrokkenheid zijn persoonlijk.

Daarom heb ik niet veel aan aanduidingen als ‘Systeem’, zoals de dichter Leo Vroman God aanspreekt, of ‘Geheel’ of ‘Al’, zoals de late Huijbers hem wel noemde. Het is me te statisch. God kan voor mij alleen maar betrokkenheid en dynamiek zijn, een beweging die trouw blijft aan de uitzichtlozen en die hun gebrek aan perspectief openbreekt, die bevrijdt wat gevangen is, tot leven brengt wat gedood is en tot ondergang gebracht. God is tot wie je kunt bidden dat zij of hij haar of zijn wil niet langer alleen bewaard in de hemel, maar ook op aarde laat geschieden. God is die dat hoort, en handelt, volgens zijn wil.

Erik Borgman

gelezen: Matteüs 22, 34-40